

JAGONÉ KLURUK ING WAYAH SORÉ

Désa ndadak dadi kosreg, umyek. Kaya kena prabawané mukjizat, kena teluh. Kabèh wong rembugan bisik-bisik, sarwa ngati-ati lan kebak wewadi. Isih soré lawang-lawang wis tutupan, apa manèh sing ana prawan utawa randané. Langgar wédok dadi sepi, kari swara kasidahé pawan-pawan anis sing keprungu.

‘Désa ketiban balak ...’ kanḍané kang Jiya, nuli sumambungé:

‘... ya layak waé, wong bersih désa taun iki ora njagal kebo.’

Wong ing gerḍu suwé ora ana sumambung.

‘Gèk anaké sapa ya sing meteng nganggur? Mmm ... sajeg-jumleg aku urip nèng ngalam donya iki durung tau kedadéyan ing désa kéné! Kok lagi saiki wanguné arep kelakon, ah désa kena reretu!’

‘Désa kudu dislameti manèh, désa kéné reged! Diruwat lan ditumbali!’ kang Jiya isih ngugemi panemuné.

Hansip ubeng désa liwat, ḍanruné Romat.

‘Sapa ronda gerḍu?’

‘Kang Jiya, Dikin karo aku.’

‘Aku sapa?’ takoné nentarani; pancèn wiwit telung dinanan iki désa dianggep sajeroning bebaya.

‘Aku, aku Dema.’

‘Éh, ya ngono nèk ditakoni, sing ceṭa! Iki mau ora ana liwat cah wédok nganggo rok abang?’

‘Lho, kok ora ana ... ora ana wong liwat ki, Mat,’ sumauré kang Jiya sajak kagèt.

‘Sapa sing liwat?’ takoné Dema karo ngadeg nyedhak.

‘Ya embuh, aku ora weruh. Aku mung takon.’

‘Ha-lah, tak-kira ana cah wédok klayaban bengi nèng kéné?!’ kang Dikin keprungu swarané nglokro.

Kluruké jago wayah soré wingènané pancèn nggoregaké désa. Ting-ting dalan disumedi, penjagan dirapeti. Wong-wong sing duwé prawan terus diincer Hansip lan bebau désa, apa manèh ranḍa-ranḍa. Kabèh paḍa ketir-ketir kuwatir yèn prawané sing dadi leleṭeké désa, sing nekakaké musibah tumrap kulawargané saturun-temurun. Yèn nganti ana ranḍa-ranḍané utawa prawan-prawané sing meteng temenan rak sida nggawa sangar keturunané, ateges ketiban welak.

Anak prawan gedé karo ranđa ora kena metu soré, apa manèh bengi. Sing arep mbedal, diunèn-unèni lan dipisuh-pisuhi. Kabèh kenék peraturan darurat pađa bengkungan miṭing-miṭing. Modin karo Hansip tansah mubeng-mubeng nekani wong tuwané prawan-prawan ranđa-ranđa kanṭi manéka-warna pawadan, madik-madik golèk titikan. Aminati, Minten, Suti, Mijah, Gembrot, Mami, Larasati, Surip, Yèti, Rumpung, Linah . . . lan isih akèh manèh ranđa-prawan sing ditulis nèng caṭetané modin, wédok-wédok sing kudu diincer.

'Kang Dema!' ngomongé ranđa Larasati lirih nalika mentas adus soré. 'Nun, wonten napa, jeng Laras,' sumauré rada kagèt, marga wiwit ana gara-gara kluruk jago soré-soré kaé ranđa Larasati uga ora wani metu. 'Mengko bar mangan soré, terna layang menyang pak guru Jaka. Rak wis weruh ta, pak guru Jaka?' takoné karo mèsèman manis. 'Sam . . . sampun,' sumauré jaka Dema, atiné molak-malik weruh èsemé ranđa ayu-nglémot sing mung pinjungan mentas adus kuwi. 'Apa sing kok-ingeti, kang Dema? Ah, aja ngingeti! Wong jaka kok nguwasani ranđa nganti njuwer, ora ilok.'

Jaka Dema klincutan, banjur mèsèman kecut. Nanging dèwèké ing ati ora uwis-uwis anggoné ngalem ranđa Larasati. Anaké Bu Sinder pènsiunan sing dadi bendarané kuwi pancèn ayu tenan. Ati lanangé ngrontak, nanging piyé wong dèwèké mung batur. Kalungguhané kaya bumi karo langit!

Bubar mangan soré Dema nampa layang saka ranđa-nglémot kuwi karo diweling: 'Aja kok-bukak lho, kang Dema, ṭiti-glaṭi nèk kok-bukak tanganmu kiṭing.'

'Boten matur napa-napa dateng mas guru Jaka, jeng?' takoné Dema karo kiyer-kiyer mripaté.

Ranđa-nglémot kuwi mènèp, nuli: 'Kandaa mengko bengi jam sewelas diaturi mapag ana tugu Garuḍa. Bengi iki aku dèwé menyang kuṭa ndeleng pasar malem.'

'Piyambak?'

'He-eh, saka kéné, nanging menyang kuṭa karo Liyani-ayu sanding tugu Garuḍa kaé. Kang Dema rak wis weruh ta karo Liyani?'

Jaka Dema nggigik.

'Nyang apa kok njegigik, kang?'

'Njenengan kanḍa Liyani-ayu, rak nggih ayu . . .'

'Ayu sapa?'

Dema meneng, mèsèman. Ranđa kuwi nyawang jaka ing ngarepé sing mèsèman simpatik, panyawang sing béda karo biyasané.

‘Ayu sapa?’ ranđa-nglémot kuwi ngambali pitakoné.

Dema ora mangsuli, terus klépat mangkat. Sing ditinggal ngetutaké kanthi panyawangé, ing batin ndedonga: muga-muga ora mlèsèt pratikelé.

Dema terus mlaku ngener omahé mas guru Jaka, sing biyèn tau di-*dèrèki*. Nalika *dèwèké* teka saka kuṭa, teka kanggo selawas-lawasé, amarga wis ora bakal ana sing perlu dibalèni ing kuṭa. Wong tuwané wis ora ana, omah setangkep lan lemah sakeret saiki wis didegi toko déning babah Tio An Swie. *Dèwèké* babar pisan wis ora tau ngimpi bali menyang kuṭa manèh, awit saiki wis rumangsa kebumèn ana désa sing krasa luwih tentrem lan jembar kalangan kanggo mergawé tumrap wong sing wekel kaya *dèwèké* kuwi.

Tekan buntas sawah lakuné dadak kanḍeg, kaya-kaya ana prentul pikiran anyar sing menggak jangkahé. Sawatara suwé *dèwèké* monga-mangu: gèk terus gèk bali, gèk terus gèk bali . . . bali.

Dema terus bali gegancangan. Sing dijujug omahé ḍanru Hansip Juwèni. Ora ana ngomah. *Dèwèké* terus nggolèki menyang markas, ing ngomahé pak kamituwa. Ketemu, banjur dijawabil metu menyang latar. ‘Na apa?’ takoné Juwèni sing nganggo setèlan ḍoréng.

‘Ana info maton, penting kanggo keamanan.’

‘Pekara apa, kang Dema?’

‘Lanang-wédok, lan kira-kira gara-gara kluruk jago wayah soré bakal sirep.’

‘Tenan pa?’ takoné Juwèni sereng.

Juwèni banjur diglèndèng tangané menyang petengan. Wong loro omong-omongan klesak-klesik. Sedéla-sedéla keprungu swarané Juwèni he-ah he-eh ing sela-selané omongé Dema sing ngecuprus lirih-lirih kuwi.

Sedéla manèh wong loro metu saka petengan. Juwèni mlebu menyang pendapané pak kamituwa meṭuki kanca-kanca. Déné Dema metu saka pekarangan markas Hansip kono karo nuntun sepédah simkingé Juwèni, disilih kanggo nindakaké rencanané sing wis dirancang ganḍing-ganḍing.

Hansip patroli dipecah-pecah dadi patang jurusan. Bagian ḍukuh elor-wétan dipimpin ḍanru Juwèni; anak-buahé: Sirin, Martubi karo Markaban. Ing gerḍu wong ronda lengkap, ora ana gerḍu suwung. Gara-gara kluruk jago désa dadi anget, kaya-kaya ana peraturan jam-malem tanpa tinulis. Ranđa prawan ora kena metu, modin Hansip dadi alap-alap. Wong lanang-lanang sing tauné clemongan karo ranđa prawan bungkem. Kahanan dadi mati ora sigrak kaya biyasané.

Jam sewelas bengi ing sanding tugu Garuḍa wis ana sepédah simking dijagang ana petengan, mung setiré katon mencèrèt kesorotan lampu saka omahé Liyani sing isih bukakan lawang. Jaka Dema ngontang-

anṭeng, seḍéla-seḍéla ngungak omahé Liyani. Lagi ḍèwèké seḍéla lungguh ing sikilé tugu, ketara sorot lampu saka omahé Liyani sing nyoroti setir sepédah mau obah-obah. Bareng diungak jebul tenan sing diarep-arep ketara mlaku miḍat-miḍut ngarah panggonané ngentèni, atiné trataban. Randa-nglémot Larasati nyedaki sepédah jumagang, lingak-linguk seḍéla.

'Mas guruuu!' panyapané lirih karo ngawasaké regemengé Dema.

'Sanès, jeng Laras, kula Dema,' swarané jaka kuwi ndredeg.

'Kok kowé, kang?'

'Mas guru boten wonten,' swarané lirih, atiné ngakoni gorohé.

'Engng . . . ayo nèk ngono.'

'Mangga.'

Dema nyandak sepédah terus dituntun mlebu petengan, nuruti dalam mulih menyang ḍukuhé. Ing mburiné mèmèt lungguh randa Larasati, sing seḍéla-seḍéla krasa nyénggoli gegeré. Ambuné amrik seḍep, ngurik-urik ati-lanangé jaka Dema. Rasa atiné kaya nglayang menyang swarga.

'Kang Demaaa!'

'Apa, jeng Laras?'

Pangundang 'jeng' sepisan iki béda rasané karo adaté, sing biyèn pangundang ngono kuwi mauné mung geguyonan sing banjur dadi undang-undangan.

'Ngéné iki gawat lho, kang.'

'Kok ngono . . . èh kok ngaten?' Dema nggragap.

'Généya kang Dema nggragap?'

'Boten naté nggandolné ran . . . èh njenengan.'

'Ah kang Dema ki, apa isin nggandolné randa? Isin ta, kang Dema?'

'Heh . . . boten. Maremmm!'

'His! Sembrana . . . dak-jiwit kapok.'

Kanda ngono krasa ing gegeré jaka kuwi dipasang jiwit randa.

'Mbok dijiwit, pa ra manut aé . . .'

'Hiii, dak-jiwit tenan ora?'

Jaka kuwi ngeculaké setirané tangan tengen, nguyeg-uyeg gegeré. Setiran tangan kari tangan kiwa ogèl-ogèl, ora sranta tangan randa kuwi gujeran bangkèkané sing digoncengi.

'Aja kok-culnééé,' kandané Dema karo nyekeli tangané Larasati, lali basané, sumambungé: 'Ngéné iki gawat lho, kaaang.'

Krungru Dema nirokaké kandané sepisanan ngono mau Larasati njiwit manèh, nuli: 'Apa kang Dema wedi?'

'Wedi apa? Wedi modin karo Hansip?'

'He-eh.'

'Mboten, ndara putriiii.'

'His, wegah aku dibasani! Yèn ditangkep modin piyé, kang?'

'Kula tampiii.'

Krungu wangsulan mengkono ranḍa kuwi meneng. Dema uga meneng. Sepéḍah terus mlaku alon-alon nggrasak dalan tipak sisiran roḍa cekar.

'Hé mandeg!'

Wong loro kagèt, sepéḍah nyléyot minggir. Larasati nyeblok anjlog, Dema muḍun. Ḍaḍané jaka ranḍa kuwi ḍeg-ḍegan uga, senadyan kedadéyan mengkono wis dikira-kira sadurungé. Hansip loro ngadeg ing ngarepé, seḍeng kiwa tengené uga dikupeng Hansip liyané.

'Sinten?' ceṭa swarané ḍanru Juwèni dirungu Dema.

'Kula Dema.'

'Karo?'

'Larasati.'

'Ééé, iki apa sing ndadèkaké gara-gara désa. Hèh, saiki wong loro kudu digawa menyang kelurahan. Martubi, hubungana pak modin lan kowé, Sirin, hubungana pak jagabaya, ketemu nèng kelurahan,' préntahé ḍanru Juwèni wijang.

Ranḍa jaka, Larasati karo Dema, kepeksa kanṭi pucet isin digawa menyang kelurahan bengi kuwi. Bebau-bebau désa karo kabèh Hansip nyeksèni ing ngarepé Bu Sinder pensiun kesaguhané jaka Dema ngrabi ranḍa Larasati sajeroné wektu paling suwé seminggu.

Karo nggandolné mulih panggah nganggo sepéḍah simking Dema takon: 'Njenengan getun, jeng Laras?'

'Gaaak. Nyangapa getun, wong wis dijarag.'

'Ora getun tenan?'

'Ora! Ana apa? Apa kang Dema getun?'

'Babar pisan! Ngapuranen lho, jeng Laras.'

'Apa sing dingapura?'

'Juwèni nangkèp awaké ḍéwé mau pancèn wis dak-rancang bèn kedadéyan ngéné mauuu.'

'Édan kang Dema ki!' Larasati karo njiwit.

'Édan karo Larasati?'

'Aku genti njaluk ngapura lho ya?'

'Piyé kok kaya riyaya waé ki?'

'Layang menyang mas guru Jaka kaé mau isiné supaya kang Dema dituturi gelem ngrabi aku, lan gelem mapag aku ing tugu Garuḍa. Aku ngerti wektu gara-gara ngéné iki modin lan Hansip penjagané mesti ketat ...'

'Édaaan kabèh!'

Tangané ranđa Larasati wiwit mau wis ngetapel ing bangkèkané Dema, déné Bu Sinder pènsiun diganḍolaké Hansip Marhaban ing ngarep.

Dina sésuké swara kluruk jago keprungu manèh. Wong-wong sing keprungu umyek manèh nggolèki jago sing gawé musibah désa kuwi. Bareng ketemu kabèh paḍa mlengok, jebul Agus bocah wolung taunan dolanan jago-jagoan sebulan karo mènèk wit rambutan ceḍak blumbangan kulon omah.

Tamsir A. S.

(in: Jaya Baya no. 38, May 1972).